

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Кисель А.С.

студентка,

Науковий керівник: Кузнєцова З.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ПРАВО НЕНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ НА ЖИТТЯ ЧИ СВОБОДА ВИБОРУ

Сьогодні загально визнано, що серед природних, невід'ємних прав людини найголовнішим є право на життя. Зміст його полягає в тому, що ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Це право у всьому світі вважається найважливішою нормою для суспільства.

Природним законом обґрунтовується заборона людині шкодити своєму життю, обов'язок керуватися законом самозбереження та невідчужуваний характер права самозахисту. З XVIII ст. право на життя стає однією з проблем філософської рефлексії та критичних пошуків інших наук. На відміну від попередньої історії людства, із XVIII ст. відбувається поступове опрацювання ідеї права на життя як багатоаспектної категорії [1, с. 55].

Різні аспекти історії формування ідей, сутності та гарантій права людини на життя привертали увагу багатьох дослідників, серед них: С. Алексєєв, В. Гацелюк, К. Гориславський, О. Домбровська, Н. Шепелева та ін. [2, с. 65].

Закріпивши в конституціях багатьох країн світу право на життя, законодавці не вказали момент виникнення цього права, що потребує наукового обґрунтування і вирішення питання, чи володіє цим правом ще не народжена дитина. Навіть Конвенція про права дитини не містить положень, які зобов'язують держав гарантувати життя ще не народженій дитині. Отже, проблему правового статусу ненародженої дитини загалом пов'язують насамперед з правом на життя.

Л. А. Ольховик прийшла до висновку, що право дитини на життя – це забезпечена законом можливість фізіологічного існування шляхом закріплених у законі правомочностей: збереження життя та розпорядження ним [3, с. 79]. З визначення видно, що авторка наділяє правом на життя вже народжену дитину.

Н. І. Бєсєдкіна вживає термін «наситурус» – тобто той, хто має народитися. Цим терміном авторка охоплює людську істоту в цілому до моменту народження.

Сучасна спільнота, коли говорить про міжнародний захист права людини на життя, керується положенням статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року, яка містить заборону умисного позбавлення життя, а також Протоколом № 6 до Конвенції від

28 квітня 1983 року та Протоколом 13 до Конвенції від 03 травня 2002 року, що передбачають скасування смертної кари. Серед важливих нормативно-правових актів міжнародного характеру також Загальна декларація прав людини (ст. 3), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (ст. 2, 23, 24), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (ст. 6, 10) та ін.

Положення щодо права на життя, закріплене в міжнародних документах, знайшло своє відображення і в національному законодавстві. Згідно статті 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; а згідно статті 21 всі люди вільні і рівні у своїй гідності та правах. Конституція України (ст. 27), ст. 6 Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001, ст. 281 Цивільного кодексу України констатують можливість кожного мати право на життя, що є свідченням вибору Україною європейських природно-правових цінностей. Проте Конституція України не вказує на момент виникнення у людини права на життя та всіх інших прав, незважаючи на гарантії цих прав Основним Законом.

Репродуктивні права жінки здійснюються насамперед від часу народження дитини. Це природна і найважливіша соціальна функція жінки, тому дитинство і материнство охороняються державою (ч. 3 ст. 51 Конституції України). У ст. 57 Закону України «Основи законодавства про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. вказано, що з метою охорони здоров'я жінки їй надається право самій вирішувати питання про материнство [4]. Однак законодавче закріплення правомірності проведення операцій зі штучного переривання вагітності за бажанням жінки суперечить ч. 3 ст. 51 та ст. 27 Конституції України в частині охорони дитинства та невід'ємного права людини на життя. Виникає нерозв'язний конфлікт між репродуктивним правом жінки на переривання вагітності і правом на життя зачатой нею дитини.

Порівняння наукових і правових джерел дозволило виявити низку питань, що не мають на сьогодні належного правового вирішення і регулювання у вітчизняному законодавстві: відсутність юридичного визначення поняття «ненароджена дитина»; проблема визначення початку людського життя як моменту початку його правового захисту. Для визначення правового статусу ненародженої дитини слід установити, чи можна її вважати особою.

З 1 січня 2005 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до статті 281 Цивільного кодексу України», згідно з яким переривати вагітність можна лише до 22-го тижня; згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2006 р. № 179, новонароджений – це живонароджена дитина, яка народилася або вилучена з організму матері після повного 22-го тижня вагітності. У ч. 6 ст. 281 ЦК вказано, що штучне переривання вагітності є можливим, якщо строк не більше 12 тижнів. У Постанові Кабінету Міністрів від 15.02.06 № 144) зазначається, переривання вагітності у деяких випадках можливе і при наявності терміну від 12 до 22 тижнів.

Тобто в Україні за людиною визнається право на життя з моменту народження. Однак в деяких європейських країнах (Польща, Чехія, Німеччина, Ірландія, Словаччина та ін.) право на життя захищається з моменту зачаття.

Ступінь правової захищеності життя ненародженої дитини за українським законодавством залежить від терміну вагітності і зростає пропорційно її термінам. Закон України «Про охорону дитинства» в ст. 6 говорить, що кожна дитина має право на життя з моменту визначення її живонародженою та життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я. «...Народження фіксується відповідними медичними органами в момент відділення життєздатної дитини від організму матері». Такі формулювання фактично «розв'язують руки» медичному персоналу не тільки для проведення абортів: достатньо не дати дитині зробити перший вдих і крик, щоб визнати її мертвнонародженою, і не нести за це відповідальності. Якщо внаслідок штучних пологів такий плід було вилучено з утроби матері живим, а вже потім позбавлено життя, такі дії будуть розглядатися як свідоме вбивство. Наявна парадоксальна ситуація, коли одна і та ж сама дія в одному випадку є припустимим явищем, а в іншому – особливо тяжким злочином, залежно від місця здійснення злочину (в утробі матері або поза нею).

У зв'язку з розвитком нових суспільних відносин, пов'язаних зі здійсненням репродуктивних прав людини, перед суспільством постає етична та правова необхідність у визначенні правового статусу ембріона людини. Враховуючи певну законодавчу невизначеність в Україні як щодо принципів тлумачення і захисту права людини на життя, так і правових меж досліджуваного права, доцільним є прийняття відповідного закону, що врегулює всі основні питання щодо права людини на життя [5, с. 37].

На конституційному рівні в Україні певним чином закріплено права дітей. Конституція, зокрема, проголошує охорону дитинства (ст. 51), рівність прав дітей незалежно від походження, заборону насильства над дитиною та її експлуатації, захист та допомогу держави дитині, позбавленій сімейного оточення (ст. 52) [6]. Із наведеного вище випливає беззаперечний висновок, що будь-яке посягання на життя як новонародженої, так і ще не народженої дитини, є надзвичайним суспільно небезпечним діянням і таким, що має суворо каратися законом. Тому доцільно захищати життя на певному етапі внутрішньоутробного розвитку, який дозволяє дитині надалі автономно існувати поза материнським організмом. На нашу думку, враховуючи реформування українського законодавства на сучасному етапі, стаття 27 Конституції України могла б вказувати на те, що кожна людина має право на життя від моменту зачаття.

Оскільки право на життя є першоосновою усіх інших прав, воно являє собою абсолютну цінність світової цивілізації. Враховуючи сьогодиншній етап соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства в Україні, навряд чи така суперечність може бути вирішена на користь ненародженої дитини. Але поступова гуманізація суспільства, дають можливість сподіватися на вирішення цієї суперечності в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Карась А. Етика свободи і солідарності у громадянському суспільстві / А. Карась // Незалежний культурологічний часопис «І». – Львів, 2001. – № 21. – С. 110–140.

2. Кузьмина Е.И. Психология свободы: теория и практика / Е.И. Кузьмина. – СПб.: Питер, 2007. – 336 с.

3. Ольховик Л.А. Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2006.

4. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ у редакції від 01.04.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

5. Рогова О.Г. Про час виникнення права людини на життя: загальнотеоретичний аналіз / О.Г. Рогова // Вісник АПРНУ. – 2005. – № 4(43). – С. 198–207.

6. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. (зі змінами, внесеними згідно із Законом № 2952-VI від 01.02.2011 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 10. – Ст. 52.

Клочок В.В.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Державне фінансування політичних партій в Україні було запроваджене 8 жовтня 2015 року законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції № 731-VIII» в рамках голосування так званого «безвізового пакету» [1].

Не зважаючи на те, що такий механізм характеризує демократичне і прогресивне політичне життя країни і є однією з вимог отримання Україною безвізового режиму з ЄС, представники політичної верхівки ставляться до нього неоднозначно. Одним з останніх проявів протесту проти демократизації української політики став поданий на розгляд Верховної Ради України законопроект від 06.09.2016 року «Про внесення змін до Закону України «Про політичні партії України» (щодо відміни державного фінансування політичних партій) [2].

Державна підтримка діяльності політичних партій є невід'ємною частиною сучасного європейського парламентаризму і особливо розвинена в країнах Західної Європи. Вперше державне фінансування політичних партій було запроваджене саме там, в Німеччині, в 1959 році. На той час партії встигли перетворитися на впливового посередника між державою і громадянами, активізували свою діяльність і, тим самим, почали потребувати більше коштів, щоб забезпечити свою діяльність. За таких обставин збільшилися корупційні ризики, і незалежність партій опинилася під загрозою. Так постала необхідність втручання держави у фінансування політичних партій. Державне фінансування діяльності партій поставило за мету не допустити появи тіньових джерел доходів і впливу на їх діяльність [3].